INFOBLAD ZEESCHILDPADDEN

Zeeschildpadden zijn echte zeedieren. Met hun stevige flippers en platte schilden zijn het goede zwemmers. Ze zijn heel wat sneller dan hun logge neven op het land. Maar ze ademen lucht en hun eieren moeten ze op het strand kwijt. Dat maakt ze wel weer extra kwetsbaar. Dit informatieblad vertelt van alles over zeeschildpadden en de gevaren in hun leven. Je leest ook wat het Wereld Natuur Fonds doet om deze bijzondere dieren te beschermen.

groene zeeschildpad

Alle warme zeeën

In vrijwel alle warmere zeeën komen zeeschildpadden voor. Ze leven in een brede band rond de evenaar: bij Amerika, Afrika, het hele zuiden van Azië, de Grote Oceaan en Australië. Ook in Europa leven zeeschildpadden, vooral in de Middellandse Zee. De lederschildpad zwemt ook wel eens in de Noordzee rond en komt soms zelfs in de buurt van IJsland. Zeeschildpadden blijven meestal dicht bij de kust, maar ze maken soms duizenden kilometers lange trektochten door de open oceaan. Er zijn ook zeeschildpadden die niet zoveel reizen. De Kemps zeeschildpad komt alleen voor in de Golf van Mexico en langs de oostkust van de Verenigde Staten.

Tweehonderd miljoen jaar

De schildpad stamt uit de tijd van de dinosauriërs, zo'n tweehonderd miljoen jaar geleden. Eerst leefden ze alleen op het land, later ook in zee. Ze waren niet de enige reptielen die dat deden: de zee was bijvoorbeeld ook het thuis van de zeesauriërs, familie van de dinosauriërs. De dino's zijn miljoen jaren geleden voorgoed van de aarde verdwenen. Dat is gelukkig niet het geval met de zeeschildpadden. Zij zijn er nog steeds.

warana

De karetschildpad komt vaak op het koraalrif om sponzen te eten.

Zeven soorten

Sommige biologen zien de zwarte zeeschildpad als een aparte soort, maar anderen beschouwen hem als ondersoort van de groene zeeschildpad. In dit infoblad doen we dat laatste en houden we het op zeven soorten:

- groene zeeschildpad (of soepschildpad)
- platrugzeeschildpad
- warana
- Kemps zeeschildpad
- karetschildpad
- dikkopschildpad (of onechte karetschildpad)
- lederschildpad

De lederschildpad heeft een schild dat aanvoelt als rubber of leer (‘leder’ is een oud woord voor ‘leer’). Alle andere soorten zeeschildpadden hebben een schild met harde hoornplaten.

Goede zwemmers

Zeeschildpadden zijn uitstekende zwemmers. De groene zeeschildpad zwemt vaak snel maar de lederschildpad is de kampioen op de sprint. Met 35 kilometer per uur is hij het snelste reptiel, sneller dan de snelste hagedis op het land. Hun voorflippers gebruiken zeeschildpadden om vaart te zetten. Hun schilden zijn ook een stuk platter en lichter dan die van landschildpadden. Dat geeft ze een betere stroomlijn bij het zwemmen. Voor zeeschildpadden is een hard schild minder belangrijk dan voor landschildpadden. De hoornlaag op het schild van de platrugzeeschildpad is erg dun. Het wordt daardoor heel snel beschadigd: als je er met een nagel in prikt, kan er al bloed vloeien.

Uren onder water

De meeste tijd brengen zeeschildpadden door onder water. Ze komen wel regelmatig naar boven om adem te halen, want net als andere reptielen hebben ze longen. Het lukt ze moeiteloos om minstens een kwartier onder water te blijven. Als ze het rustig aan doen, kunnen ze zelfs uren beneden blijven. Het komt zelfs voor dat dikkopschildpadden of groene zeeschildpadden een winterslaap op de bodem van de zee houden. Ze gebruiken dan zo weinig energie, dat ze voldoende hebben aan de zuurstof die ze via hun mondholte in hun bloed opnemen.

Als een groene zeeschildpad actief is, moet hij een paar keer per uur naar boven om adem te halen.

De eieren van de zeeschildpad zijn rond als een bal.

Oesters, kwallen, zeegras

Iedere soort zeeschildpad heeft zijn eigen lievelingskostje. De dikkopschildpad houdt van schelpdieren. Met zijn krachtige kaken kraakt hij met gemak een oester. De lederschildpad is dol op kwallen en duikt soms honderden meters diep om ze te vangen. De karetschildpad leeft voornamelijk van sponzen: zeedieren die op koraalriffen leven en door vrijwel geen enkel ander dier te verteren zijn. Groene zeeschildpadden zijn de vegetariërs onder de zeeschildpadden. Ze grazen zeegras en blijven daarom in water dat niet te diep is. Over de eetgewoonten van jonge zeeschildpadden is weinig bekend. Waarschijnlijk bestaat hun menu vooral uit kleine garnaaltjes.

Vermoeiende klus

Mannelijke zeeschildpadden komen bijna nooit aan land. Een zeeschildpadvrouw komt alleen aan wal om haar eieren te leggen. Dat is een vermoeiende en gevaarlijke klus. 's Nachts kruipt ze voorzichtig het strand op. Met flippers die gemaakt zijn om mee te zwemmen gaat dat lastig. Dan begint ze een kuil te graven. Als ze klaar is legt ze daar vijftig tot honderd, soms zelfs tweehonderd eieren in. Dat verschilt per soort en hangt af van de conditie van de moeder. Meestal heeft een vrouwtje een paar legsels in een seizoen. Maar vaak slaat ze het jaar daarop over. De eieren zijn rond en wit als pingpongballetjes - bij de lederschildpad hebben ze het formaat van een tennisbal - en hebben een leerachtige schaal. De zeeschildpadvrouw maakt de kuil na het leggen zorgvuldig dicht en keert terug naar zee.

Een schildpadje dat uit het ei kruipt krijg je zelden te zien: de eieren liggen gewoonlijk onder het zand.

Babyschildpadjes

Na zes tot tien weken kruipen de babyschildpadjes 's nachts naar buiten. De temperatuur bepaalt of er jongens of meisjes uit de eieren komen. Ligt het eitje op een plek waar het warmer is dan 30 graden, dan komt er bijna altijd een meisje uit. Is het kouder dan 28 graden, dan wordt het een jongetje. Meestal is het in de kuil zo'n 29 graden en komen er evenveel mannetjes als vrouwtjes tevoorschijn. De zeeschildpadjes hebben even nodig om te weten waar ze zijn. Zodra ze door hebben in welke richting de zee ligt, rennen ze als opwindbeestjes naar de golven. Dan zwemmen ze naar de open zee. Ieder voor zich.

Baby-zeeschildpadjes op weg naar de zee. Waarschijnlijk de gevaarlijkste minuten van hun leven.

Een vrouwtje dikkopschildpad begint met het graven van een nestkuil. Meestal gebeurt dat ’s nachts.

Terug naar de geboortegrond

De Kemps zeeschildpad kan soms al met zeven jaar oud moeder worden. Maar er zijn ook zeeschildpadden die pas op hun vijftigste beginnen met eieren te leggen. Dat verschilt per soort, per plaats en per dier. De paring gebeurt in zee. De vrouwtjes gaan ’s nachts naar de wal om hun eieren te leggen, de Kemps zeeschildpad is de enige die dat meestal overdag doet. Het bijzondere is, dat zeeschildpadden hun eieren bijna altijd op een strand leggen in het gebied waar ze zelf jaren geleden uit het eitje zijn gekropen. Soms moeten ze daar duizenden kilometers voor zwemmen. Het is nog steeds niet duidelijk hoe ze de weg naar hun geboortegrond kunnen vinden.

Vijanden

Jammer genoeg weten we weinig over de eerste jaren van het leven van de zeeschildpadden. Ze blijven vermoedelijk niet dicht bij de kust. Waarschijnlijk zoeken ze wiervelden op, waar ze beschutting en eten vinden. Van iedere duizend schildpadjes zijn er maar een paar die het lukt volwassen te worden. De meeste kleintjes worden door grote vissen en zeevogels opgegeten. Volwassen zeeschildpadden hebben heel wat minder kans verslonden te worden. Die moeten eigenlijk alleen oppassen voor grote haaien. Zeeschildpadden kunnen oud worden. De enorme lederschildpadden worden soms meer dan honderd jaar.

Netten en haken

Alle soorten zeeschildpadden zijn in aantal afgenomen sinds de mens in hun leven gekomen is. Ze worden gevangen om hun schild, vlees en huid. Vooral de groene zeeschildpad is gewild om zijn vlees en wordt daarom ook wel ‘soepschildpad’ genoemd. Ook worden van vrijwel alle soorten de eieren uitgegraven om op te eten. En hoewel de internationale handel in de meeste landen verboden is, worden er nog steeds karetschildpadden gevangen om hun schild. Vaker nog - naar schatting honderdduizenden per jaar - worden zeeschildpadden per ongeluk gevangen in visnetten en aan vishaken. Ook worden zeeschildpadden per ongeluk verwond of gedood door aanvaringen.

Soms komen zeeschildpadden boven water om zich op te warmen in de zon.

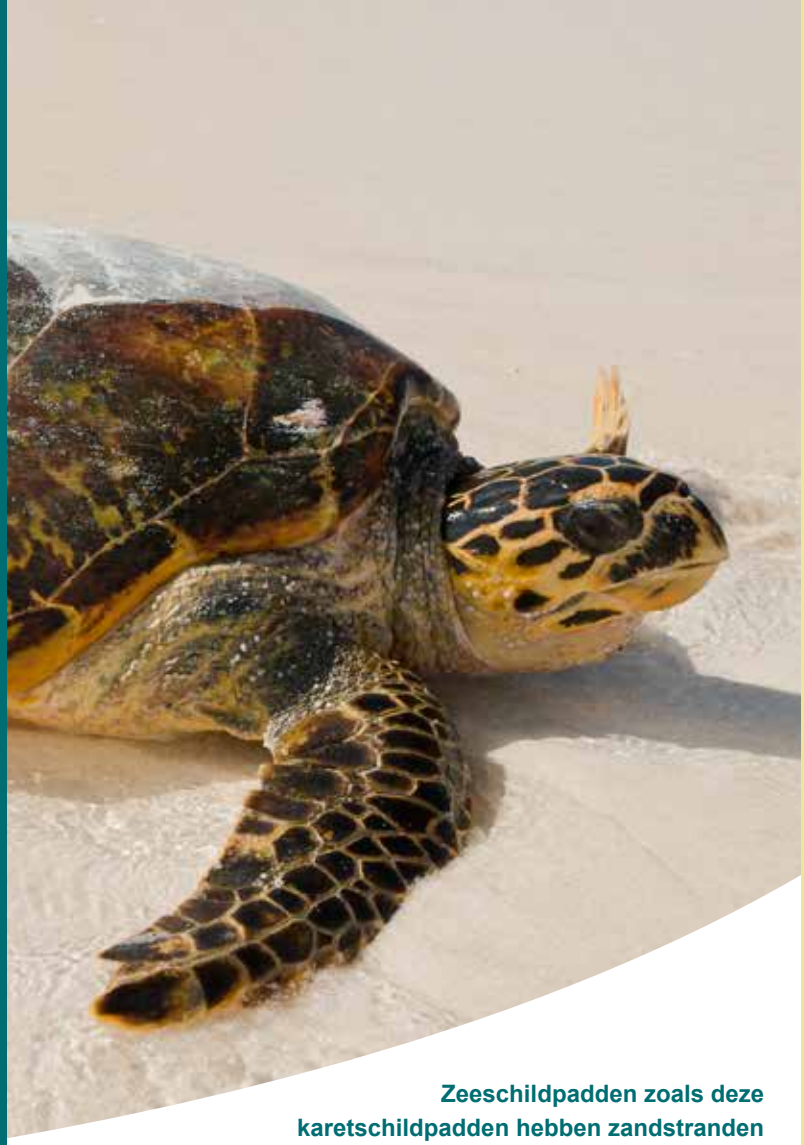

Zeeschildpadden zoals deze karetschildpadden hebben zandstranden nodig om hun eieren te leggen.

Veranderde stranden

Een minstens even grote bedreiging voor zeeschildpadden is de vernietiging van hun leefgebied. Steeds meer legstranden verdwijnen door bebouwing en vervuiling, vooral doordat het strandtoerisme zo sterk toeneemt. De pas uitgekomen zeeschildpadjes raken in de war door het licht van huizen, hotels en auto's. Daardoor kunnen ze de weg naar de zee niet meer vinden. Eenmaal in zee kan vervuiling met olie gevaar opleveren. Vooral de lederschildpad ziet plastic zakjes vaak aan voor kwallen: zijn lievelingsvoedsel. Belangrijke voedselgebieden zoals koraalriffen en zeegrasvelden worden aangetast door sleepnetten en andere schadelijke vismethoden, vervuiling en klimaatverandering. Dat laatste kan voor de zeeschildpadden nog ernstigere gevolgen hebben. Door stijging van de zeespiegel kunnen stranden verdwijnen. En verandering van de temperatuur kan gevolgen hebben voor de ontwikkeling van de eieren.

Het mysterie van de Kemps zeeschildpad

De Kemps zeeschildpad is genoemd naar een visser die in 1880 een paar van deze zeeschildpadden bij Florida had gevangen. Eerst dachten wetenschappers dat het een kruising was tussen een warana en een dikkopschildpad. Pas jaren later kwamen ze er achter dat het een aparte soort moest zijn. Ze vonden het wel vreemd dat nog nooit iemand een nest van een Kemps zeeschildpad had gevonden. Het raadsel werd pas in 1961 opgelost. Er werd toen een film teruggevonden die in 1947 in Mexico was gemaakt. Verbaasde biologen zagen op de film hoe tienduizenden Kemps zeeschildpadden het strand van Rancho Nuevo opkropen. Dit strand ligt zo'n honderd kilometer van Texas maar was tot die tijd nauwelijks bekend. Plaatselijke bewoners verzamelden er al sinds mensenheugenis eieren zonder dat de schildpadden in gevaar kwamen. Dat veranderde toen in Mexico-Stad de vraag naar zeeschildpadeieren toenam. De garnalenvisserij vormde een nog groter gevaar.

Kemps zeeschildpad

Heel wat schildpadden raakten verstrikt in de netten van de garnalenvissers en verdronken. Nu stappen steeds meer vissers over op een methode waarbij minder zeeschildpadden omkomen en wordt het strand streng beschermd. Alle zeeschildpadden die er komen leggen worden nauwkeurig geteld. In de jaren tachtig kwamen de biologen op een paar honderd volwassen vrouwtjes. Hun aantal neemt nu weer langzaam toe. In totaal zijn er waarschijnlijk ongeveer 1000 leggende vrouwtjes, waarmee het nog steeds de zeldzaamste zeeschildpad is.

Een natuurbeschermer probeert een lederschildpad te bevrijden uit een net.

Zeeschildpadden beschermd

Het Wereld Natuur Fonds werkt op verschillende manieren aan de bescherming van zeeschildpadden. Onder andere door hun leefgebieden te beschermen. Directe actie wordt voor de belangrijkste legstranden gevoerd: geen auto's toelaten, obstakels weghalen, 'lichtvervuiling' tegengaan, nesten markeren en bewaken. Belangrijke zeegebieden worden beschermd, waarvan ook zeeschildpadden profiteren. Het Wereld Natuur Fonds werkt ook aan goede afspraken tussen verschillende landen, over bescherming van zeegebieden en over het verbieden van handel in zeeschildpad-producten.

Zo'n schild hoort niet aan de muur.

Vriendelijke visserij

Er zijn steeds meer oplossingen om bijvangst van zeeschildpadden tegen te gaan. Het Wereld Natuur Fonds stimuleert vissers om over te schakelen op schildpad-vriendelijke methodes. Zo is de bijvangst van zeeschildpadden in de Golf van Californië sterk teruggedrongen door netten te voorzien van een speciaal rooster met ontsnappingsluik. Ook is er een vishaak ontwikkeld waarmee veel minder zeeschildpadden aan de haak worden geslagen. Ook bespreekt het Wereld Natuur Fonds met visserijorganisaties hoe ze kunnen voorkomen dat vissers kapotte netten overboord gooien, bijvoorbeeld door oude netten in havens in te zamelen.

Kijken, niet kopen

Daarnaast wordt er voorlichting gegeven aan toeristen om ervoor te zorgen dat ze geen souvenirs kopen die van zeeschildpadden zijn gemaakt. En aan mensen uit de landen waar zeeschildpadden leven, zodat ze geen schildpadeieren meer opgraven en geen zeeschildpadden meer vangen om op te eten of hun schild als souvenir te verkopen. Vaak kunnen die mensen veel meer verdienen aan toeristen die naar zeeschildpadden komen kijken. Zo knokt het Wereld Natuur Fonds op alle fronten om de zeeschildpad er nog een paar honderd miljoen jaar bij te geven.

ZEESCHILDPAD VAN KOP TOT STAART

duimnagel

Het mannetje heeft een lange duimnagel op zijn voorste flippers om het rugschild van het vrouwtje tijdens de paring vast te grijpen. Bij vrouwelijke zeeschildpadden is de nagel wel aanwezig maar een stuk kleiner.

bek

Geen tanden, wel een scherpe rand. Net een snavel. Iedere soort zeeschildpad leeft van ander voedsel. Aan de bek kan je dat wel een beetje zien. De groene zeeschildpad heeft als enige een gekartelde onderkaak om zeegras mee af te scheuren, de karetschildpad een puntige snavel om sponzen uit kieren te plukken, de dikkopschildpad sterke kaken om schelpen te kraken.

achterflippers

Onder water om mee te sturen. Boven water om een kuil mee te graven voor de eieren.

ogen

Ziet onder water veel beter dan erboven.

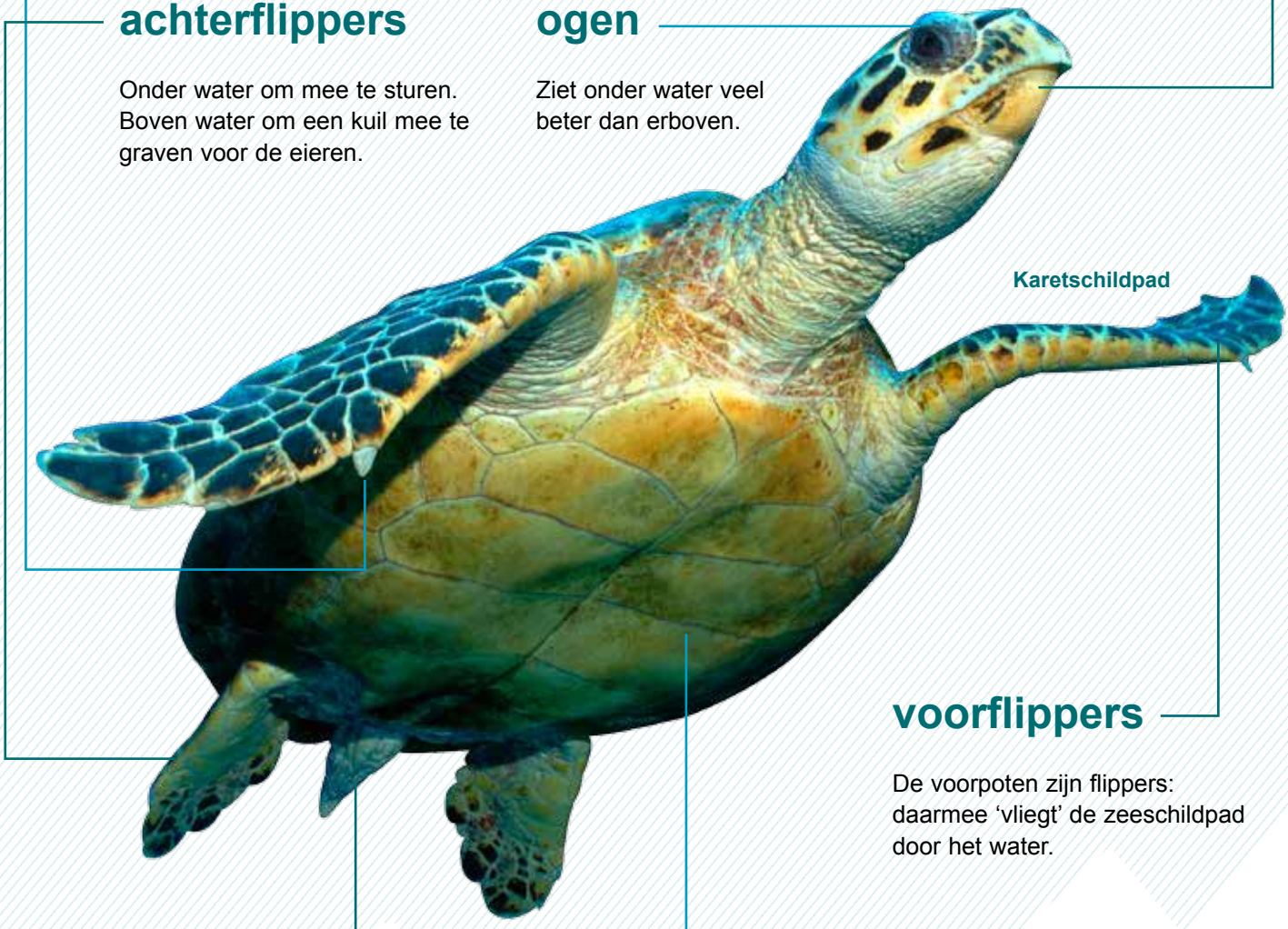

Karetschildpad

voorflippers

De voorpoten zijn flippers: daarmee ‘vliegt’ de zeeschildpad door het water.

staart

Bij sommige soorten heeft het mannetje een veel langere staart dan het vrouwtje. Wordt gebruikt bij de paring.

schild

Rug- en buikschild zijn minder zwaar en platter dan bij landschildpadden. Daardoor hebben zeeschildpadden een betere stroomlijn maar kunnen ze hun kop en poten niet in hun schild terugtrekken.

De 7 zeeschildpadden

Groene zeeschildpad
- ook ‘soepschildpad’ genoemd
- eet vooral zeegras en algen
- groot: vaak meer dan 150 kilo
- bruin of olijfgroen schild
- komt rond de evenaar voor

Lederschildpad
- eet vooral kwallen
- de grootste: vaak meer dan 400 kilo (record ruim 900 kilo)
- schild zonder hoornplaten: rug voelt aan als rubber
- zwart rugschild, vaak met witte stippen
- maakt lange trektochten, ook in koudere zeeën

Karetschildpad
- eet vooral sponzen en kwallen
- middelmaat: rond 60 kilo
- prachtig bruin-geel gevlamd schild met kartelrand; wordt verwerkt tot siervoorwerpen
- snavelachtige bek
- leeft vooral bij koraalriffen

Dikkopschildpad
- ook ‘onechte karetschildpad’ of ‘valse karetschildpad’ genoemd
- eet vooral krabben, schelpdieren en kwallen
- middelmaat tot groot: vaak meer dan 100 kilo
- roodbruin schild
- grote gespierde kop, krachtige kaken (om schelpen te kraken)
- leeft vooral in de minder warme zeeën, waaronder de Middellandse Zee

Platrugzeeschildpad
- eet vooral zeekomkommers, inktvis, kwallen, algen
- middelmaat: rond 65 kilo
- dunne hoornschubben op het rugschild
- grijsgroen schild
- leeft alleen bij Australië

Warana
- eet vooral kwallen, slakken, garnalen en krabben
- klein: zelden meer dan 50 kilo
- schild groengrijs, rond
- komen soms met duizenden tegelijk legstranden op
- komt wereldwijd voor
- meest voorkomende zeeschildpad

Kemps zeeschildpad
- eet vooral krabben, garnalen, mosselen, kwallen en zeeslakken
- de kleinste (gemiddeld iets kleiner dan de warana): rond 40 kilo
- schild groengrijs, bijna rond
- nesten vrijwel allemaal op één strand in Mexico, legt overdag
- komt alleen in Atlantische Oceaan voor, vooral in de Golf van Mexico
- zeldzaamste zeeschildpad

groene zeeschildpad, jong

platrugzeeschildpad

warana

Uitgave: Wereld Natuur Fonds 2013

Tekst en samenstelling: Geert-Jan Roebers

Productie en eindredactie: Wereld Natuur Fonds, Brigit Hietbrink

Vormgeving: Graphic Leusden

Fotografie: WWF-Canon / Solvin Zankl, Doug Perrine, Jürgen Freund, Michel Gunther, Roger Leguen, Nils Aukan, Peter Chadwick, Wim van Passel, Martin Harvey, Isaac Vega, Cat Holloway, Peter C.H. Pritchard, Jeff Rotman, WWF-Netherlands / Rafael Mesa

Wereld Natuur Fonds
Driebergseweg 10
3708 JB Zeist
Postbus 7
3700 AA Zeist

Servicelijn:
0800 - 1962
(gratis)
info@wnf.nl
www.wnf.nl

Je huis wordt een jungle met de kids- en jongerenclubs van het Wereld Natuur Fonds:

De speelse WNF-Bamboeclub voor kids van 3-6 jaar.

De avontuurlijke WNF-Rangerclub voor kinderen vanaf 6 jaar.

WNF-LifeGuard voor jongeren vanaf 12 jaar. Met spannende missies.

Bij een lidmaatschap hoort een eigen clubblad, een leuk welkomstcadeau en een bonnenboekje voor gratis toegang (of korting) bij de leukste dierentuinen en attractieparken. Meer weten? **www.wnf.nl/kinderen**

KNIPPAGINA

warana, jong uit het ei

karetschildpad

dikkopschildpad

groene zeeschildpad

warana, jongen haasten zich naar zee

lederschildpad